

IMPACTUL RITMURILOR SCHIMBĂRII ASUPRA ROLULUI UNIVERSITĂȚII ÎN PREGĂTIREA SPECIALIȘTILOR DE PERSPECTIVĂ

Viorelia LUNGU

Catedra Științe ale Educației

Social, political and economical changes from the latest period, in general, and evolution a psychology education and learning sciences, in particular, have required education reform measures adequate to the demands of society. In the age where information and knowledge, in general, are the primary factors of development the importance of university is expected to increase. These challenges confirm that we need a dynamic education, formative, focusing on authentic values. The continuity of accelerated change, determines university's continuous innovation and the amount of future alternative and human capacities of developing, preparing future professionals, that mean the tendency of development of personality from one level to another, higher performance and productivity in situations where the need for innovation and change requires to enrich the existing capability.

Universitatea este locul în care se naște știința, este instituția care cultivă, descoperă, conservă și transmite adevărul, este spațiul comunității intelectuale și spirituale, construind o mentalitate și o anumită conștiință a personalității de perspectivă [6, p.21].

Conceptul „perspectivă”, cu tradiție istorică, apare încă în perioada Renașterii, având ca punct de plecare o definiție geometrică: „sistem particular de proiecție în plan bidimensional al obiectelor în trei dimensiuni”, care mai târziu se regăsește și în pictură, desemnând spațiul matematic în raport cu spațiul experienței perceptive [9].

Sensul la care ne referim al termenului „perspectivă” ar însemna ceea ce se întrevede ca posibil, realizabil în viitor; posibilitate de dezvoltare, de realizare în viitor a ceva sau a cuiva [4], adică tendința de dezvoltare de la un nivel la altul mai înalt de performanță și productivitate, în situații în care necesitatea obligă la îmbogățirea inovației și schimbă capacitatea existentă. Astfel, există conștiința clară a nevoii de integrare tot mai organică a universității în viața reală, în business și în activitățile sociale/comunitare.

Universitatea apare într-un moment critic al integrării sale eficace în activitățile reale: identificarea nevoilor lumii reale și orientarea eforturilor sale de cercetare și formare spre soluționarea acestora. O asemenea integrare nu se referă doar la a oferi specialiștii ceruți de nevoile practice, ci de a răspunde la nevoile de aplicare ale cunoașterii în mediul socioeconomic. Cercetarea aplicativă este un mod privilegiat de a răspunde la această nevoie de integrare, unde multiplică funcțiile universității care nu formează doar specialiști sau furnizează doar cunoștințe fundamentale, dar și aplicații ale cunoașterii de perspectivă.

Când ne referim la specialiștii de perspectivă, avem în vedere specialiștii cu competențe profesionale, spirit întreprinzător și inovator, capacitatea de adaptare la condițiile schimbătoare ale vieții, abilități de orientare în circumstanțele economice, social-politice, în baza valorilor general-umane, capacități anticipative și proiective, capacități ale luării deciziilor adecvate capabile a declanșa schimbarea pozitivă atât la nivel individual, cât și social, în vederea construirii experienței viitoare.

Educația universitară ca zonă a experienței, a trăirii umane, mai ales astăzi, când toate sferile de acțiune umană cer reflecție și demers metodologic bine pus la punct, solicită mai mult decât oricând o astfel de analiză și de ordonare a elementelor de intervenție specifică în pregătirea specialistului de perspectivă [8, p.4].

Cursul educației universitare este determinat de evoluțiile demografice, schimbările economice, mutațiile culturale și progresele științifice, problematica lumii contemporane (ecologie...), schimbările social-politice..., prin care sunt evidențiate atât tendințele ce pot acționa asupra viitorului, cât și punerea în lumină a faptelor purtătoare de viitor, susține M.Stanciu [7, p.18], considerând că tineretul trebuie să fie pregătit în manieră prospectivă, cu acea „busolă interioară”, care să-i orienteze mai bine în viitor [7, p.21].

Rezolvarea tuturor problemelor, ale impactului educației asupra modelării viitorului presupune realizarea unor studii de perspectivă, care să ofere alternative și să treacă la acțiuni practic-eficiente.

Modelul de specialist pe care universitatea trebuie să-l formeze este angajat într-o rapidă schimbare: de la utilizatorul de cunoștințe și tehnici, la creatorul de noi tehnici și proceduri prin aplicarea cunoștințelor în

problemele practice. Din simpli utilizatori ai cunoștințelor, ei trebuie să devină inovatori, aplicatori de cunoștințe. De aici și alte restructurări ale procesului de formare: învățarea pentru cercetare/învățarea prin cercetare; înlocuirea procesului de însușire de cunoștințe printr-un proces de rezolvare de probleme. Doar dezvoltând ea însăși cercetări aplicative, universitatea poate forma capacitatea de inovație, de utilizare creatoare a cunoștințelor de către specialiștii pe care îi formează.

Venera-Mihaela Cojocaru consideră că un obiectiv de bază al universității în pregătirea specialiștilor de perspectivă trebuie să fie „nu sporirea capacității de adaptare, ci dezvoltarea capacității de anticipare a sensului și ritmului schimbărilor, a capacității de elaborare a viitorilor posibili, de articulare a valorilor perene pe fondul acestor transformări și, mai presus de toate, dezvoltarea umanului prin cultivarea umanității, demnității și responsabilității sale” [2, p.17].

De aici reiese că schimbarea trebuie să înceapă de la sine, cu caracterul și motivațiile personale, la care Venera-Mihaela Cojocaru continuă cu, fiți proactivi, începeți cu gândul la final, dați prioritate priorităților, gândiți câștig-câștig, căutați mai întâi să înțelegeți și numai apoi să fiți înțeleși, acționați sinergic – fac dovada încercării de a modela în termenii viitorului [2, p.17]. În continuare, autoarea consideră că educația trebuie să aibă trei priorități: formarea atitudinilor, dezvoltarea aptitudinilor și educarea creativității, care este actul bazal într-o educație pentru mileniul III [2, p.18].

O educație realizată pe această platformă ar conduce la confirmarea sa din perspectivă pragmatică – câștigul, raportul dintre cheltuieli și venituri, realizarea sporului prin „discontinuitate culturală”.

Mileniul III determină un alt profil de personalitate, deoarece lumea se schimbă atât de repede, încât nu putem prevedea exact genul de activitate pe care îl vor practica oamenii în viitorul apropiat. După câțiva ani de la absolvire aceste pregătiri și strictă specializare devin inutile, de aceea „educația trebuie să treacă înaintea instrucției” [1, p.60], astfel educând la tână generație „o anumită atitudine interioară, cu calitate cum ar fi calmul urmat de imaginație, spirit de echipă, entuziasm și simțul umanului” [1, p.61-62]. Imaginația ne ajută să deducem, să prevedem, să precizăm toate acestea prin cooperare, căci cele mai deosebite aptitudini sunt sterile dacă cel care le posedă nu e capabil să le integreze într-o acțiune de ansamblu.

Ridicarea educației la „realizarea unei personalități umane aptă de a prevedea pentru a preveni, capabilă a declanșa schimbarea pozitivă atât la nivelul propriului eu, cât și în afara sa” [2, p.27], poate fi concepută ca o reconstrucție permanentă a existenței și experienței viitoare, ceea ce îl face pe omul viitorului să corespundă la un nivel superior expectanțelor sociale de înnoire și îmbogățire culturală.

Pentru pregătirea specialiștilor de perspectivă, universitatea trebuie să-și propună obiective legate de ritmul schimbării.

Acest ritm al schimbării conduce la faptul că trebuie combinate materiile în diferite moduri, pentru a ajunge la „dozarea interdisciplinară” necesară în pregătirea specialiștilor pentru a face față unor probleme practice cu care se vor confrunta în viitor. Astfel, accentul va cădea mai mult pe structura problemelor decât pe formularea soluțiilor definitive, deoarece ceea ce azi este bun, mâine riscă să se perimeze.

Din contextul celor relatate mai sus, se pune un nou accent pe abordarea pedagogică asociată cu un învățământ de cultură generală. Astfel, „se pune accentul pe aptitudinile cognitive generale cum ar fi aptitudinea de a rezolva probleme în schimbul acumulării de cunoștințe factuale specifice. Pentru aceleași motive se urmărește dezvoltarea competențelor necesare, la ora exploziei informației, pentru a căuta și a selecta noi cunoștințe, urmând astfel evoluția hărții cunoașterii” [5, p.181].

Dilema (favorizarea specializării sau cultura generală?) în care se află universitatea necesită a fi clarificată. Dacă se pune accent pe un studiu temeinic într-un domeniu, se capătă o pregătire solidă, dar apare riscul să-i restrângă orizonturile și nu asimilează cunoștințe pentru timpul când cele posedate vor fi depășite. Astfel, universitatea promovează o educație echilibrată, în loc să-i facă simpli tehnocrați cu vederi înguste.

Totodată, relatează Mialaret Gaston, menținerea culturii generale în programele de învățământ conduce la următoarele:

- a) pregătirea individului în vederea dezvoltării aptitudinii de a se adapta la transformările rapide pe care le va cunoaște, desigur, în cursul vieții sale profesionale;
- b) sprijinirea omului de mâine prin cunoștințe certe, alese în mod special cu scopul de a profita de întreaga contribuție a trecutului pentru a trata în mod original problemele noi [3, p.41, 42].

Universitatea este pusă în situația de a elabora interpretări globale și multidisciplinare ale dezvoltării, ținând cont de interrelațiile dintre diferiți factori ce contribuie și sunt afectate de aceasta. Când vorbim despre dezvoltare în învățământ, accentuăm și dezvoltarea economică, socială sau culturală.

În concluzie putem susține că una dintre cauzele fundamentale ale educației pentru schimbare o reprezintă incapacitatea educației tradiționale de a forma, din perspectiva viitorului, limitele sale în direcția formării unei personalități proactive, capabile să conceapă, să realizeze, să preia și să valorifice transformările din toate domeniile sociale.

Educația prospectivă vine în întâmpinarea nevoii de a avea încredere în sine, în capacitatea de a soluționa probleme, formându-se priceperea de a trăi într-o lume a dilemelor, unde se cere cunoașterea viitorului prin anticiparea și provocarea unei schimbări planificate în locul unei schimbări haotice.

În acest sens, schimbarea în învățământ determină dezvoltarea personalității prospective prin:

- **perspectiva internă**, în ce trebuie să excelăm – proces, decizie și acțiune;
- **perspectivă externă** – cum ne văd ceilalți;
- **perspectiva inovării și creativității** – continuitatea dezvoltării și crearea de valoare, căci ceea ce este azi de o importanță mare, mâine riscă să se perimeze;
- **perspectiva economică** – indică strategia de implementare a celorlalte trei, ca rezultat: succes, prosperitate...

Astfel, ritmul accelerat al schimbărilor îi rezervă universității rolul de a pregăti specialiști de perspectivă, care ajută persoana să dobândească un nivel mai înalt de performanță și productivitate în situațiile în care inovația ocupă teren din ce în ce mai mare și schimbă capabilitatea existentă, când neașteptările sau competiția dăunătoare cere noi soluții, iar inițiativele de schimbare majore sunt la bariera de trecere.

Referințe:

1. Berger G. Omul modern și educația sa. Psihologie și educație. - București: Editura Didactică și Pedagogică, 1973.
2. Cojocaru Venera-Mihaela. Educație pentru schimbare și creativitate. - București: Editura Didactică și Pedagogică, 2003.
3. Gaston Mialaret. Introducere în pedagogie. - București: Editura Didactică și Pedagogică, 1981.
4. DEX online.
5. Husen Torsten. Conceptul de universitate. Noi roluri, criza actuală și sfidări pentru viitor // Revista trimestrială de educație PERSPECTIVE. Vol.XXI, Nr.2, 1991 (78).
6. Rusnac Gheorghe (coordonator). Integrarea științei și a învățământului superior. Concepții. Orientări. Strategii. - Chișinău: CEP USM, 2007.
7. Stanciu Mihai. Reforma conținuturilor învățământului. Cadru metodologic. - Iași: Polirom, 1999.
8. Vințeanu N. Educația universitară. Educația XXI. - București: Aramis Print, 2001.
9. juliamicu.blogspot.com/2007/05/o-chestiune-de-perspectiv.html.

Prezentat la 04.12.2009